

Vraag	Antwoord	Scores

Opgave 2 Politiek en emoties

6 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een weergave van Spinoza's opvatting over blijdschap aan de hand van wat Spinoza onder een hartstocht verstaat: een overgang naar een grotere volmaaktheid waarbij het handelend vermogen wordt vergroot (samen met het idee daarvan) 1
- een uitleg dat Ruttes vreugde kan aansluiten bij Spinoza's definitie van blijdschap: een overgang naar grotere volmaaktheid door het vooruitzicht (idee) meer maatregelen uit te kunnen voeren ter verbetering van de situatie in Nederland (handelen) 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Volgens Spinoza is blijdschap de overgang van een kleinere naar een grotere volmaaktheid. De definitie van hartstochten in het algemeen van Spinoza luidt: de aandoeningen van het lichaam, die het handelend vermogen van het lichaam vergroten, verkleinen, ondersteunen of remmen, en tegelijkertijd de ideeën van deze aandoeningen. Bij blijdschap gaat de overgang naar een grotere volmaaktheid samen met het vergroten van het handelend vermogen en het idee daarvan 1
- Ruttes vreugde kan aansluiten bij Spinoza's definitie van blijdschap. Zijn vreugde betreft het vooruitzicht om meer maatregelen te nemen met een nieuw kabinet. Volgens Spinoza's definitie van vreugde en hartstochten in het algemeen heeft Ruttes geest een idee (vooruitzicht) van een zaak die zijn vermogen tot handelen vergroot (het nemen van meer maatregelen). Zijn vreugde is dus een overgang naar een grotere volmaaktheid van de geest 1

7 maximumscore 3

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg dat de waardering van emoties in tekst 4 aansluit bij de redelijkheid van de mens: emoties zijn irrationele uitingen en worden vanuit de opvatting dat de mens een rationeel wezen is laag of negatief gewaardeerd 1
- een uitleg dat de waardering van emoties in tekst 5 aansluit bij de redelijkheid van de mens: emoties zijn waardeoordelen en worden vanuit het cognitivisme hoog of positief gewaardeerd 1
- een argumentatie welke tekst het beste aansluit bij de redelijkheid van de mens 1

Vraag	Antwoord	Scores
	voorbeeld van een goed antwoord: De waardering van emoties in tekst 4 sluit aan bij een rationalistische opvatting over de redelijkheid van de mens omdat de rede alles, en zeker emoties, controleert. Emoties zijn irrationele dwalingen, die het gebruik van de rede kunnen verstoren. Binnen de opvatting dat de mens een rationeel wezen is, past het dan ook om emoties laag te waarderen	1
	De waardering van emoties in tekst 5 sluit aan bij een cognitivistische opvatting over de redelijkheid van de mens: de mens is redelijk voor zover hij oordeelt en zijn emoties zijn in navolging daarvan ook oordelen. Emoties geven informatie over wat we belangrijk vinden. Emoties hebben wat dat betreft een 'cognitieve' component. Binnen het cognitivisme past het dan ook om emoties hoog te waarderen	1
	Ik vind de lage waardering van emoties in tekst 4 overtuigender dan de hoge waardering in tekst 5. Als emoties al cognitieve oordelen zijn en interessante informatie geven over wat we belangrijk vinden, dan zijn het onbetrouwbare oordelen vanwege het irrationele karakter van emoties. De rede kan irrationele oordelen van rationele oordelen onderscheiden	1
	of Ik vind de hoge waardering van emoties in tekst 5 overtuigender dan de lage waardering in tekst 4. Als de mens gekarakteriseerd wordt door redelijkheid, geldt dat ook voor de emoties van de mens. Emoties zijn dus onderdeel van de redelijkheid van de mens en staan daar niet los van	1
8	maximumscore 3	
	Een goed antwoord bevat de volgende elementen:	
	een argumentatie dat Moïsi het cultuurrelativisme bestrijdt: de gedeelde historische context maakt het mogelijk tot een gezamenlijk waardensysteem te komen op basis van universele emoties	1
	een uitleg dat Moïsi uitgaat van basisemoties als universele emoties: hij gaat ervan uit dat iedereen de emoties angst en vernedering uit eigen ervaring kent en begrijpt	1
	een uitleg dat Moïsi het constructivisme combineert met reductionisme: de emoties angst en vernedering zijn ontstaan uit een gezamenlijke historische context maar hebben ook een universele basis	1

Vraag	Antwoord	Scores
	voorbeeld van een goed antwoord: • Moïsi bestrijdt het cultuurrelativisme dat ervan uitgaat dat fundamenteel verschillende culturen elkaar niet kunnen beoordelen omdat beide vanuit een ander waardensysteem oordelen. Moïsi benadrukt juist een gedeelde geschiedenis tussen de Arabische en de westerse wereld, waaraan universeel herkenbare emoties ten grondslag liggen. Er bestaat volgens hem dus wel degelijk de mogelijkheid om een gezamenlijk en universeel waardensysteem te creëren van waaruit je elkaar kunt begrijpen en beoordelen • Volgens Moïsi kunnen de problemen tussen de westerse en Arabische cultuur worden opgelost door aandacht te hebben voor de twee basisemoties angst en vernedering. Kennelijk denkt hij dat deze emoties voor iedereen uit eigen ervaring te herkennen en te begrijpen zijn. Basisemoties zijn voor hem dus universele emoties • Moïsi definieert de emoties angst en vernedering aan de hand van de historische context die twee gebieden met elkaar verbindt: het Arabische rijk verloor zijn macht aan het Westen. Zijn visie heeft dus constructivistische elementen omdat de emoties historische en sociale constructen zijn. Tegelijkertijd zijn deze emoties volgens hem universele basisemoties, want in elke cultuur te herkennen. In die zin maakt hij ook gebruik van het reductionisme	1 1 1
9	maximumscore 4	
	Een goed antwoord bevat de volgende elementen: • een weergave van de juiste volgorde van de fragmenten aan de hand van een uitleg van Aristoteles' opvatting over de werking van begin, middenstuk en eind van een toespraak (1 scorepunt per goede toepassing plus uitleg) – Het begin wordt gekenmerkt door opwekken van rustige emotie: ethos: fragment B, dankbaarheid – Het middenstuk wordt gekenmerkt door redeneren: logos: fragment C , voor opbloeien zijn wortels nodig – Het eind wordt gekenmerkt door acute emoties op te wekken: pathos: fragment A, het belang van samen strijden • een uitleg dat een toespraak een ommekeer teweegbrengt in het oordeel van toeschouwers door het juiste gebruik van emoties	3 1

Vraag	Antwoord	Scores
	voorbeeld van een goed antwoord: • Volgens Aristoteles moet een redenaar aan het begin van zijn speech ethos inzetten, een bedaarde emotie waarmee hij het vertrouwen wekt van zijn publiek. Klein doet dat in fragment B door te spreken over de dankbaarheid dat men elkaar heeft gevonden • Volgens Aristoteles moet het middenstuk van een toespraak een redenering behelzen, de logos. Klein spreekt in fragment C over de wijsheid van het wortelen op een plek door de Occupiërs. Want alleen met wortels kan een beweging daadwerkelijk opbloeien • Volgens Aristoteles moet aan het slot pathos worden ingezet. Daarin worden acuut emoties opgeroepen om het gehoor te overtuigen. Klein doet dit in fragment A als ze het erover heeft dat de strijd vele jaren zal duren en dat dit moment het belangrijkste is in de wereld • Volgens Aristoteles kan een redenaar, als deze op de juiste manier gebruikmaakt van ethos, logos en pathos, een gehoor via zijn emoties overtuigen. De opgewekte emoties kunnen dan een verandering veroorzaken in het gemoed van de toeschouwers, waardoor zij hun oordeel zullen herzien en een daadwerkelijke ommekeer het gevolg is	1 1 1 1
10	maximumscore 3	
	Een goed antwoord bevat de volgende elementen: • een uitleg dat Plato's kritiek wel van toepassing is op de Occupy-beweging voor zover emoties als verontwaardiging gevaarlijk zijn • een uitleg dat Plato's kritiek niet van toepassing is op de Occupy-beweging voor zover deze streeft naar waarheid en rechtvaardigheid • een argumentatie dat Plato de Occupiërs toch zou veroordelen aan de hand van zijn opvatting van de ziel: de rede kan alleen waarheid en rechtvaardigheid bereiken als de lagere zielsdelen (emoties) worden beteugeld	1 1 1

Vraag	Antwoord	Scores
	voorbeeld van een goed antwoord: • Occupy gaat uit van de emotie verontwaardiging en brengt deze emotie ook over op de toehoorders. Plato acht het gebruik van emoties gevaarlijk: ze prikkelen de lagere zielsdelen. In zoverre is Plato's kritiek op de retorica wel van toepassing op de Occupiërs • Occupy streeft naar waarheid en rechtvaardigheid. De Occupiërs trachten immers met hun bijeenkomsten de oneerlijke verdeling van geld en macht aan te kaarten. Plato vond dat retoricci zich doorgaans niet bezig hielden met het streven naar waarheid en rechtvaardigheid. In zoverre is Plato's kritiek op de retorica niet van toepassing op de Occupiërs • Toch zou Plato de Occupiërs veroordelen. De Occupiërs streven weliswaar naar waarheid en rechtvaardigheid, maar met een andere inhoud en bovendien op de verkeerde manier: volgens Plato is de enige juiste manier om naar waarheid en rechtvaardigheid te streven het gebruik van de rede, het hoogste zielsdeel. De rede moet de twee lagere zielsdelen van wilskracht en begeerte beteugelen. Emoties behoren tot de lagere zielsdelen en leiden af van het streven naar waarheid en rechtvaardigheid. Via emoties zou volgens Plato dus nooit naar werkelijke rechtvaardigheid kunnen worden gestreefd	1 1 1
11	maximumscore 3 Een goed antwoord bevat de volgende elementen: • een uitleg dat Arendt het eens is met Nietzsches opvatting dat degene met medelijden zich verheven voelt boven de ander • een uitleg dat Arendt het niet eens is met Rousseaus opvatting dat degene zonder medelijden zich verheven voelt boven de ander • een beargumenteerde afweging tussen Nietzsches en Rousseaus opvatting over medelijden ten aanzien van de vraag of medelijden thuishoort in de politiek	1 1 1

Vraag	Antwoord	Scores
	voorbeeld van een goed antwoord: • Arendt sluit aan bij Nietzsche omdat ook hij medelijden verwerpt. Volgens hem voelt iemand die medelijden betuigt zich verheven boven de ander. Arendt noemt dit machtswellustig. En volgens Nietzsche vergroot het lijden uit medelijden het lijden in de wereld, iets wat ook Arendt vindt: medelijden kan leiden tot gruwelijk leed en wreedheden	1
	• Arendt zet zich af tegen Rousseau die juist vindt dat degenen die géén medelijden betuigen zich verheven voelen boven de ander en daarmee de gelijkheid van mensen verloochenen. Volgens Arendt ontstaat die ongelijkheid nu juist doordat degenen die medelijden voelen zich op grote afstand van sociaal zwakkeren plaatsen	1
	• Ik ben het eens met Arendt en vind dat medelijden niet thuishoort in de politiek. Anders dan Rousseau denk ik dat medelijden de gelijkheid van mensen juist ondermijnt. Het gevoel van verhevenheid van bijvoorbeeld politici getuigt niet van de afwezigheid van medelijden zoals Rousseau betoogt, het is juist andersom: gevoelens van medelijden wekken verhevenheid in de hand, zoals Nietzsche analyseert. Politici die politiek bedrijven vanuit medelijden, plaatsen zich boven een ander. Dat levert een politiek op waarin ongelijkheid wordt vergroot	1
	of • Ik vind dat medelijden wel degelijk thuishoort in de politiek. Ik ben het dus niet eens met Arendt, maar met Rousseau. Wie medelijden voelt, plaatst zich niet zoals Nietzsche vindt boven een ander, maar gaat juist uit van gelijkwaardigheid. Als zij die zich verheven voelen (zoals koningen, politici of rijken) meer oog zouden krijgen voor de fundamentele gelijkwaardigheid van mensen, zouden zij meer vanuit medelijden handelen en een meer sociale politiek nastreven	1